

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Araştırma Makalesi

<https://dx.doi.org/10.19171/uefad.533239>

Başvuru/Received: 02.07.2018 Kabul/Accepted: 09.12.2018

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Etkinliklerde Kullandıkları Dikkat Çekme ve Dikkati Sürdürme Şekillerinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi¹

Murat BARTAN

*Dr. Öğr. Üyesi Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi
ABD, murat.bartan@dpu.edu.tr, OrcID: 0000-0003-2947-5643*

ÖZET

Bu araştırma; okul öncesi öğretmenlerinin etkinlikler sürecinde çocukların dikkatlerini çekme ve dikkatlerini sürdürme şekillerini belirleme amacıyla yapılmıştır. Araştırma modeli olarak temel nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Araştırmaya, Kütahya ilinde Milli Eğitime bağlı resmi anaokulları ile ilköğretim bünyesindeki anasınıflarında görev yapan 36 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi yapılarak kategorileştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre okul öncesi öğretmenleri dikkat olgusunu öğrenmenin ilk şartı olarak görmekte, çocukların dikkatlerini dağıtan faktörlerin başında diğer arkadaşları, fizyolojik ihtiyaçları ile fiziki ortam olduğunu belirtmektedirler. Öğretmenlerin dikkati çekme şekillerine ilişkin bulgulara bakıldığında, öğretmenlerin seslerini ve beden dilini en fazla kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmenler, sözel ve sözel olmayan uyarıcıları kullanarak dikkati sağlamaya çalıştıklarını, dikkatin en fazla dağıldığı etkinlik olarak Türkçe ve okuma yazma hazırlık etkinlikleri belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Dikkat, Okul Öncesi Eğitim, Öğretmen.

¹ Bu araştırma 1.Uluslararası Temel Eğitim (Utek) 2018 kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

The Study of Attracting Attention and Maintaining Attention Ways Used By Preschool Teachers in Activities

ABSTRACT

This research was conducted in order to determine the pre-school teachers' behaviours which enable pre-school teachers to attract children's attention and maintain their attention while performing activities. As a research model, the qualitative research method was put to use. 36 preschool teachers working at kindergartens and nursery classes in elementary schools which are affiliated to Kütahya Provincial Directorate of National Education participated in the research. Research data were collected with semi-structured interview questions. The data were categorized by content analysis. According to research findings, pre-school teachers consider attention as the first condition of learning and point out that the forefront of the factors that distract the attention of children are their other friends, physiological needs and physical environments. When the findings related to the teachers' attracting attention ways were examined, it was determined that the teachers used their voices and body languages most frequently. Teachers stated that they tried to attract attention by using verbal and nonverbal stimuli. Turkish and preparation to read and write activities were shown to be activities in which the attention was mostly distracted.

Key Words: Attention, Pre-school Education, Teachers.

GİRİŞ

Dikkat, en genel anlamıyla "zihinsel bir faaliyetin odaklaşmasıdır" (Matlin 1989:52). Raley'e (2001) göre dikkat, belli bir uyarıcıyı fark etmekten daha fazla bir şeydir. Enns'e (1990) göre bedensel ve sosyal çevreden gelen bilgilerin beyinde bir araya gelme süreci, Kolb ve Winshaw (1996) ile Banich'e (1997) göre ise dikkat, bir sinir sistemi işlevidir. Yayı, (2007) dikkati algılamadaki aktif ve seçici bir öğeye verilen isim, Güllü, (2012) ise zihnin uğraştığı işle alakalı uzun süre boyunca beyni aktif tutabilmesi şeklinde tanımlamaktadır. Irak ve Karakaş (2002) psikoloji biliminde dikkati, kişinin duyu organları ile ulaşabildiği ve farkında olduğu kişisel çevresindeki uyarıcıya zihinsel olarak alıcılarını yönlendirmesi ve Karaduman, (2004) uyarıcının farkında olmak olarak tanımlanmaktadır.

Dikkatin temelde tek bir tanımı bulunmasa da genel olarak üç boyutta ifade edildiği görülmektedir. Bokor ve Anderson'a (2014) göre bu üç boyut:

- Genel uyarılmışlık hâli: Çevreden gelen uyarıcılara karşı sürekli hazır ve tetikte olma.
- Yoğunlaşma: Dikkatin amaç ve ihtiyaç doğrultusunda bir odak noktasında yoğunlaştırılması ve dikkati sürdürme işi.
- Seçicilik: Kişi için önemli, amaç ve ihtiyaca uygun özellikleri araştırma ve tarama.

Bu üç öge birbirini takip eder. Öğrenme sürecinde ilk önce öğrencide genel bir uyanıklık düzeyi oluşturulup sonrasında öğrencinin dikkati öğrenme materyali hedeflerine yöneltilir. Son olarak da öğrenmenin gerçekleştirilmesi için duyu organlarının da yardımıyla zihinsel bir çabaya teşvik edilir (Akt: Kula, 2018). Gagné (1985) öğrenme kuramlarından bilgiyi işleme kuramına uygun bir şekilde bir öğretim modeli geliştirmiş ve bu modelin sınıf ortamlarında uygulamasında ilk evre olarak dikkat çekmeyi ortaya koymuştur (Baş, 2012). Bir başka ifade ile eğitim öğretim faaliyetlerinin başlangıcı olarak dikkat çekmenin ilk şart olduğunu belirtmiştir. Dikkat çekme ve dikkati sürdürme oldukça önemli bir konu iken aynı zamanda zorlu bir süreçtir. Dikkat birçok unsurdan etkilenmektedir. Dikkati etkileyen unsurlar genel olarak;

- Bireyin zihinsel durumu: Bireyin zekâ düzeyi, algı ve bellek süreçlerinin işleyişi,
- Hazırbulunuşluk: Bir öğrenme yaşantısı açısından olgunlaşmışlık düzeyi,
- Çevredeki uyarıcılarla ilgili özellikler: Fiziki şartlar, sınıf ortamı, sınıf yönetimi,
- Bireyin beklentileri: Uyarılmışlık düzeyi, güdülenmişlik,
- Fizyolojik ve psikolojik durum: Sağlıklı bir birey olma,
- Önceki yaşantılar: Öğrenme durumlarına olan tutumu şeklinde belirtilmektedir (Aydın, 1999; Karaduman, 2004, Kula, 2018). Dikkat çekme ve dikkati sürdürme bireyin tüm yaşamı için çok önemli bir beceri olarak görülmektedir ancak bu becerinin en fazla ihtiyaç duyulduğu yer eğitim öğretim faaliyetleri yani sınıf ortamlarıdır. Dikkati olumsuz etkileyen unsurlardan arındırmak, öğrenme için önemli bir şart olarak düşünülmektedir. Bunun yanı sıra dikkati sürekli kılmak özel alan bilgisi gerektirmektedir. Öğretmenlerin mesleki bilgileri bu becerileri içermektedir. Sınıf yönetiminin etkili bir şekilde kullanılması için dikkati çekmek ve dikkatin devam ettirilmesi çok önemli görülmektedir (Aydın 2008; Celep, 2004; Kılbaş, 2007). Sınıfın düzenlenmesi, farklı yöntem ve

tekniklerin kullanılması, oturma düzeni, uyarıcı materyallerinin etkili sunumu, birden fazla duyu organına hitap etmesi ve materyallerin işe vuruk olması dikkati hem çekmekte hem dikkatin devam etmesini sağlamaktadır (Demirel, 2007). Öğretmenlerin ilgi çekici ders sunumları, beden dillerini ve seslerini etkili şekilde kullanmaları da dikkati sürdürmede önemli bir unsurdur (Özyürek, 2007).

Dikkat ve dikkati sürdürme becerisi tüm eğitim kademelerinde büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle dikkat ve dikkati sürdürme becerisi okul öncesi dönemden başlayarak geliştirilmelidir (Etrich,1998). Okul öncesi dönemi çocukları düşünüldüğünde, yaşları ve beyin gelişim düzeyleri bakımından dikkat çekme ve dikkati sürdürme çok daha önemli bir konu haline gelmektedir. Bu dönemde çocukların dikkat süreleri yaptıkları işlere göre değişmektedir. Konrad (1984) çocukların kendilerine verilen etkinliklerde dikkat sürelerinin 15 dk olduğunu düşünürken, Rapp (1982) ise 6-7 yaş çocuklarının dikkat sürelerinin 10 dakika olduğunu belirtmektedir (Akt: Yavuz, 2014). Dikkat sürelerinin bu kadar düşük olduğu çocuklarla eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren okul öncesi öğretmenlerinin dikkat çekme ve dikkati sürdürebilmeleri oldukça önemlidir.

Alan yazın incelendiğinde okul öncesi döneme ilişkin dikkat çekme ve dikkati sürdürmeye yönelik araştırmaların eksik olduğu belirlenmiştir. Özellikle okul öncesi öğretmenleri ve dikkat çalışmaları ile ilgili araştırmalara rastlanmamıştır. Araştırmalar genellikle dikkat toplama eğitim programı geliştirme ve uygulama (Etrich, 1998; Gözalan, 2013; Kaya,1989; Kaymak, 1995; Özcan 2007; Piscalkiene, 2009; Pişkin, 2015; Temel, Kurtulmuş ve Kaynak, 2016; Yavuz, 2014;), dikkat becerisini artıran etkinlikler ile yapılan araştırmalar (Kuşçu, 2010; Seçer ve Kaymak Özmen,2015), farklı okul öncesi eğitim programlarının dikkat üzerinde etkisini inceleyen araştırmalar (Koçyiğit, Kayılı ve Erbay, 2010) olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu kapsamda bu araştırma öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarını ortaya çıkarmak amacıyla yapıldığı için diğer araştırmaları tamamlar niteliktedir.

Araştırmanın amacı; Okul öncesi öğretmenlerinin etkinlikleri yaptırırken çocukların dikkatlerini çekme ve dikkatlerini sürdürebilmelerini sağlayan davranışların neler olduğunu belirlemektir. Araştırmanın alt amaçları ise çocukların dikkatlerini dağıtan değişkenleri belirlemek, öğretmenin çocukların dikkatini hangi yollarda çektiğini, güdüleme ve motivasyonu hangi yöntemler ile gerçekleştirdiğini, genel uyarılmışlık düzeyini nasıl devam ettirebildiğini tespit etmektir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma, temel nitel araştırma deseni ile yürütülmüştür. Temel nitel araştırma, uygulamalı alanlarda en çok kullanılan nitel araştırma türüdür. Temel nitel araştırmalar insanların tecrübelerini nasıl anlamlandırdıklarını kavramak ve bireyin çevresiyle etkileşimi sonucunda oluşturduğu anlamı ortaya koymak amacıyla yapılmaktadırlar. Temel nitel araştırma yönteminde veriler; görüşme, gözlem ve dokümanlar vasıtasıyla toplanmakta, analizler ise bulguların etraflı bir şekilde betimlenmesi, tema ve kategoriler halinde sunulması şeklinde gerçekleşmektedir (Merriam, 2015).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu seçiminde kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Bu yöntem araştırmacıya yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçmesini sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu bağlamda araştırmaya, Kütahya ilinde Milli Eğitime bağlı resmi anaokulları ile ilköğretim bünyesindeki anasınıflarında görev yapan 36 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Bilgileri

		N
Cinsiyet	Erkek	6
	Kadın	30
Mesleki kıdem	1-5 yıl	7
	6-10 yıl	9
	11-15 yıl	18
	16-20 yıl	2
Çalışılan kurum	Anaokulu	21
	İlköğretim Anasınıfı	15
Mezuniyet	Örgün	29
	Açık öğretim	7
Toplam		36

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerden 6'sı erkek 30'u kadındır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine bakıldığında en fazla 11-15 yıllık öğretmenlerin (n=18) daha sonra sırasıyla 6-10 yıllık öğretmenlerin (n=9), 1-5 yıllık öğretmenlerin (n=7) ve 16-20 yıllık öğretmenlerin (n=2) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 21'i anaokulunda

15 ise ilköğretime bağlı okulların anasınıflarında görev yapmaktadırlar. Öğretmenlerin 29'u örgün eğitim programından mezun iken 7 öğretmen ise açık öğretim mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmacı tarafından oluşturulmuş 7 açık uçlu soru içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce, araştırma konusu ile ilgili yurtiçi ve yurtdışı alan yazın taraması yapılmış, okul öncesi eğitim kademesine uygun olan ve görüşme formunda yer alması düşünülen maddeler belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması biçimde yürütülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

BULGULAR

Bu bölümde; öğretmenlerin araştırma sorularına verdikleri cevaplar tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca bulguları sunarken okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri Ö1, Ö2, ..., Ö36 şeklinde kodlanarak verilmiştir.

Tablo 2. Okul Öncesi Dönemi İçin Dikkat Çekmenin Önemi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Tema	f
Öğrenme için ilk şart	33
Merak uyandırmak	16
Çocukları öğrenmeye açık hale getirmek	15
Çocukların etkinliklere katılımını sağlayan beceri	15
Öğrenme için tek şart	15
Verilen bilgiyi kavrama için gerekli beceri	14
Çocukların özgüvenlerini veren beceri	13
Yönlendirme açısından gerekli beceri	9

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin dikkat çekmenin önemi hakkındaki düşünceleri 8 farklı görüş altında toplanmaktadır. Bu görüşlere bakıldığında en fazla “*öğrenmenin ilk şartı*” olarak görmektedirler. Diğer bulgulara bakıldığında da “*Merak uyandırmak*”, “*Çocukları öğrenmeye açık*

hale getirmek”, “Çocukların etkinliklere katılımını sağlayan beceri”, “Öğrenme için tek şart”, “Verilen bilgiyi kavrama için gerekli beceri”, “Çocukların özgüvenlerini veren beceri”, ve “Yönlendirme açısından gerekli beceri” olarak belirtmektedirler.

Bu bağlamda bazı öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında; Ö3, “etkinliklerde dikkat etmek, dikkati yoğunlaştırmak öğrenme için şarttır” ifadesini kullanmıştır. Ö8, “çocuklar dikkatlerini topladıklarında daha iyi öğreniyorlar, öğrenme için dikkat en başta olması gereken özelliktir” görüşünü dile getirmiştir. Ö21, “çocukların etkinliklerde ne yapacaklarını merak etmeleri dikkat becerilerini artırmaktadır” demıştır.

Tablo 3. Sınıfta Dikkati Dağıtan Nedenlere İlişkin Öğretmen Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>
Diğer arkadaşlarının davranışları	32
Fizyolojik ihtiyaçlar	26
Sınıf dışı gürültü	25
Sınıftaki aşırı uyarıcı materyaller(oyuncak)	23
Sınıfa giren biri	20
Öğretmenin pasif etkinlikleri	18
Öğretmenin motive etmeyişi	16
Oyun oynama isteği	15
Öğretmenin ön hazırlıklı olmayışı	15
Gergin olan çocuklar	13
Öğretmenin iletişim eksikliği	9
Etkinliğe ilgi duymayışı	6
Etkinlik süresi	6
Kıyafet	6
Başarıya ulaşamam korkusu	5
Öğretmenin ses tonu/ sınıfa hâkimiyet	4
Önceden yapmış olmak	3
İlköğretim öğrencileri	3

Tablo 3 incelendiğinde sınıfta dikkati dağıtan nedenlere ilişkin öğretmen görüşleri 18 farklı görüş ile ifade edilmiştir. Bunlar içinde en fazla “Diğer arkadaşlarının davranışları” olarak görmektedirler. Diğer bulgulara bakıldığında da “Fizyolojik ihtiyaçlar”, “Sınıf dışı gürültü”, “Sınıftaki aşırı uyarıcı materyaller(oyuncak)”, “Sınıfa giren biri”, “Öğretmenin pasif

etkinlikleri”, “Öğretmenin motive etmeyişi”, “Oyun oynama isteği” ve “Öğretmenin ön hazırlıklı olmayışı” olarak belirtmektedirler.

Bu bağlamda bazı öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında; Ö11, “çocukların dikkatlerini en fazla yanındaki arkadaşları dağıtıyor”, Ö2, “en fazla birbirlerinin dikkatlerini dağıtıyorlar” şeklinde ifade etmektedirler. Ö19, “susamış veya acıkmış çocukların dikkati çabuk dağılıyor”, Ö27, “çocukların fiziksel ihtiyaçları dikkatlerini toplayamamalarına neden oluyor” görüşünü belirtmişlerdir.

Tablo 4. Dikkati Dağılan Çocukların Göstermiş Olduğu Davranışlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>
Etkinliğe İlgisiz davranması	22
Sorulara cevap vermeyişinden	20
Arkadaşlarına sataştığında	20
Başka yerlere bakar- su içmek ister	19
Yönergelere kayıtsız kalır	17
Etkinlikten sıkılması	17
Elbisesi ile oynama/vücuduyla oynama	17
Tuvalete gitmek isteyişi	15
Arkadaşıyla sohbet başlar	15
Alakasız sorular sorduğunda	14
Dinlemek istemez farklı nesnelere yönelir	9
Göz temasını kestiğinde	8
Bakışlarından	7
Hayal kuran gözlerden	6
Farklı merkezlere yönelmesi	6
Odaklanamama	2
Başka konuyla ilgili sohbet etmeleri	2
Etkinlik yarım kaldığında	2

Tablo 4 incelendiğinde dikkati dağılan çocukların göstermiş olduğu davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri 19 farklı görüş ile ifade edilmiştir. Bunlar içinde en fazla “*Etkinliğe İlgisiz davranması*” olarak ifade edilmiştir. Diğer bulgulara bakıldığında da “*Sorulara cevap vermeyişinden*”, “*Arkadaşlarına sataştığında*”, “*Başka yerlere bakar- su içmek ister*”, “*Yönergelere kayıtsız kalır*”, “*Sıkılması*”, “*Elbisesi ile oynama/vücuduyla*

oynama”, “Tuvalete gitmek isteği”, “Arkadaşıyla sohbet başlar” ve “Alakasız sorular sorduğunda” olarak belirtmektedirler.

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında Ö5, “*en net şekilde ilgisiz kaldığında dikkatinin dağıldığını anlıyorum*”, Ö14, “*yaptırdığım etkinliklere katılmadaki isteksizliği, ilgisizliğinden anlıyorum*” şeklinde ifade etmektedirler. Diğer öğretmen görüşlerinde ise Ö20, “*etkinliklerde süreç içinde sorulara cevap vermediklerinde dikkatlerinin dağıldığını görürüm*”, Ö14, “*çalışmalarımızla ilgili soru sorarım ve cevaplanmadığında dikkatlerin dağıldığını anlarım*” görüş belirtmişlerdir. Bir başka öğretmen ise Ö1, “*sınıftaki arkadaşları ile uğraşmaya başladığında fark ederim*” derken, Ö30, “*çocukların etkinlikler yapılırken yanındakine sataşmasından anlarım*” ifadesini dile getirmiştir.

Tablo 5. Dikkati Devam Ettirmek İçin Kullandıkları Materyallere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	f
Sesimi	20
Kukla	19
Ritim aletleri	19
El çırpma	14
Etkinliğe özel materyaller	8
Projeksiyon	8
Mimikler	8
Parmak oyunu	8
Mutlu olmalarını sağlarıım	8
Hikâye	8
Şarkı	7
Bir nesne ile ses çıkarma	6
Yöntemi değiştiririm	6
Oyuncak	6
Görsel uyaranlar	6
Ziller	5
Ödül pekiştirici	5
Tekerleme	4
Kendi bedenlerini	4
Canlandırma	2
Toplar	2

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin dikkati devam ettirmek için kullandıkları materyallere ilişkin öğretmen görüşleri 21 farklı görüş ile ifade edilmiştir. Bunlar içinde en fazla “öğretmenin sesini kullanması” olarak ifade edilmiştir. Diğer bulgulara bakıldığında da “*kukla*”, “*ritim aletleri*”, “*el çırpma*”, “*etkinliğe özel materyaller*”, “*projeksiyon*”, ve “*jest ve mimiklerini*” kullandıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında Ö16, “*dikkati en iyi sesimle çekiyorum*” Ö11, “*sesimi kullanıyorum*”, Ö7, “*sesimi yükseltip alçaltıyorum*” şeklinde belirtmişlerdir. Diğer öğretmenler ise Ö22, “*her gün farklı bir kukla ile etkinliklere başlıyorum*”, Ö26, “*çocukları karşılarken bugün sınıfımızda bir misafirimiz var diyor kuklayı gösteriyorum daha sonra dikkatleri dağıldığında kuklayı konuşturarak etkinliğe geri dönmelerini sağlıyorum*” demiştir.

Tablo 6. Dikkatin En Fazla Dağıldığı Etkinliklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	f
Türkçe Etkinliği	34
Okuma yazmaya hazırlık Etkinliği	25
Sanat	14
Grup çalışmalarında	9
Fen Etkinliği	8
Matematik Etkinliği	8
Drama Etkinliği	6

Tablo 6 incelendiğinde dikkatin en fazla dağıldığı etkinliklere ilişkin öğretmen düşünceleri 7 farklı görüş ile ifade edilmiştir. Bunlar içinde en fazla “*Türkçe etkinliği*” olarak ifade edilmiştir. Diğer bulgulara bakıldığında da “*okuma yazmaya hazırlık etkinliği*”, “*sanat etkinliği*”, “*grup çalışmaları*”, “*fen etkinliği*”, “*matematik etkinliği*” ve “*drama etkinliği*” öğretmenlerin ifade ettikleri yanıtlar olmuştur.

Bu bağlamda bakıldığında Ö3, “*en fazla Türkçe etkinliğinde dikkatleri dağılmaktadır*”, Ö33, “*hikâye okuduğumuzda en fazla dikkatleri dağılmakta*”, Ö19, “*en çok Türkçe dil etkinlikleri ile okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında dikkatler dağılıyor*” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise Ö22, “*sanat çalışmalarında zorlandıklarını görüyorum ve bu nedenle dikkatleri dağılmakta*” şeklinde ifade ederken, Ö34, “*bazen grup çalışmaları yaptığımızda gruptan kaynaklı dikkat dağınıklığı yaşadıklarını görüyorum*” demiştir.

Tablo 7. Dikkat Çekmek İçin En Fazla Zaman Harcadığımız Etkinliğe İlişkin Öğretmen Görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>
Türkçe (hikâye saatinde) etkinliği	36
Okuma yazmaya hazırlık etkinliği	25
Sanat etkinliği	15
Grup etkinliklerinde	9
Bilim etkinliği	2
Oyun etkinliği	2

Tablo 7 incelendiğinde dikkat çekmek için en fazla zaman harcadığımız etkinliğe ilişkin öğretmen görüşleri 6 farklı görüş ile ifade edilmiştir. Bunlar içinde en fazla “*Türkçe etkinliği*” olarak ifade edilmiştir. Ancak Türkçe etkinliği içerisinde özellikle hikâye okuma saatinde en fazla zorluk yaşadıkları belirtilmiştir. Diğer bulgulara bakıldığında da “*okuma yazmaya hazırlık etkinliği*”, “*sanat etkinliği*”, “*grup etkinliklerinde*”, “*bilim (fen ve matematik) etkinliklerinde*” ve “*oyun etkinliği*” öğretmenlerin ifade ettikleri yanıtlar olmuştur.

Bu bağlamda öğretmen görüşlerine bakıldığında Ö5, “*çocukların özellikle hikâye saatinde belli bir süre sonra dikkatleri dağılıyor sonrasında dikkatlerini toplamak çok zor oluyor*” demiştir. Ö23, “*en fazla zorlandığım an hikâye saatinin uzun olduğu anlardır çünkü çocukların birinin dikkati dağıldığında diğer çocuklarında dikkati hemen dağıtıyorlar ve tekrar etkinliğe dönüş çok zor oluyor*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bir başka öğretmen Ö12, “*bazen çocukların içinde bazılarının oyun etkinliğine adapte olamadıklarını görüyorum dikkatlerini yoğunlaştıramadıkları için oyun etkinliğinde de dikkat çekmede zorluk yaşıyorum*” demiştir.

Tablo 8. Dikkati Çekmek veya Devam Ettirmek İçin Günlük Akış/Etkinlik Planı Dışında Başvurdukları Yollara İlişkin Öğretmen görüşleri

<i>Tema</i>	<i>f</i>
Tekerlemelere yer veriyorum	19
Bilmece yer veriyorum	15
Parmak oyununa yer veriyorum	12
Kukla	11
Etkinliğe özel materyal	11
Müzik	9
Öğrenme merkezlerini kullanıyorum	8
Deneyler	8
Drama	7
Videolar	6
Oyunlar	6
Önceden etkinliği ayarlamak yani dikkat çekici hale getirmek	6
Sınıf düzenini	6
Çocukların isteklerini göz önünde bulundururum	6
Hikâye	6
Hedeften haberdar etmeyi	5
Veli katılımı	5

Tablo 8 incelendiğinde dikkati çekmek veya devam ettirmek için günlük akış/etkinlik planı dışında başvurdukları yollara ilişkin öğretmen görüşleri 17 farklı görüş ile ifade edilmiştir. Bunlar içinde en fazla “*Tekerlemelere yer veriyorum*” yer almaktadır. Diğer bulgulara bakıldığında da “*bilmece yer veriyorum*”, “*parmak oyununa yer veriyorum*”, “*kukla*”, “*etkinliğe özel materyaller*” ve “*müzik*” öğretmenlerin ifade ettikleri yanıtlar olmuştur.

Bu bağlamda öğretmen görüşlerine bakıldığında Ö6, “*çocukların dikkatleri ne zaman dağılsa hangi etkinlik olursa olsun en fazla tekerlemelerle dikkati geri topluyorum*”, Ö9, “*tekerleme ve bilmecelerle dikkati devam ettirebiliyorum*”, Ö35, “*en fazla parmak oyunları ve kuklaları kullanarak dikkati çekiyor ya da devam etmesini sağlıyorum*” şeklinde ifade etmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim sürecinde kullandıkları dikkat çekme ve dikkati sürdürme şekillerinin incelendiği bu çalışmada genel olarak ulaşılan sonuç; okul öncesi öğretmenlerinin dikkat ve dikkati sürdürmenin önemi hakkında yüksek bir farkındalık düzeyine sahip oldukları bulgusudur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamına yakını dikkati öğrenme için “*ilk veya tek şart*” olarak görmüşlerdir. İlk bulgularda orta çıkan bir başka sonuç ise dikkat çekmenin “*merak uyandırmak*” işlevine ilişkin öğretmen görüşleridir. Bu bulguya göre de öğretmenler çocukların merak duymalarının öğrenmedeki önemine işaret ettikleri düşünülmektedir.

Sınıfta dikkati dağıtan nedenlere ilişkin öğretmen görüşlerine bakıldığında; sınıf ortamında dikkati en fazla dağıtan durumun “*Diğer arkadaşlarının davranışları*” ve “*Fizyolojik ihtiyaçlar*” olduğu görülmektedir. Bu durum özellikle okul öncesi sınıfları düşünüldüğünde olağan bir sonuç olarak düşünülmektedir. Özellikle sınıf ortamlarının sıra düzeni olmadığı düşünüldüğünde en küçük bir hareketin başkaları tarafından görünmesine ve dikkatin dağılmasına neden olduğu düşünülmektedir. Celep (2004) sınıf dışından gelen gürültünün engellenmesinin sınıf içindeki gürültüye göre daha zor olduğunu belirtmiştir. Özellikle okul öncesi yıllarda çocuklar dikkatlerini etkileyen gürültü gibi etkenlerin daha fazla farkındadırlar (Akt: Pişkin, 2015). Bu çalışmada da öğretmenler gürültünün dikkati olumsuz etkileyen bir unsur olduğunu “*Sınıf dışı gürültü*” ve “*Sınıfa giren biri*”nin dikkati bozduğunu dile getirmişlerdir. Çağlar’ın (2009) sınıf öğretmenleri ile ilgi yaptığı çalışmada da benzer bulgular görülmektedir bu durum da çalışmanın diğer araştırmalar ile örtüştüğünü göstermektedir. Bu sonuçlar özellikle ilköğretime bağlı anasınıflarının öğretmenleri tarafından ifade edilmiş sonuçlardır. İlköğretim okullarının bünyesinde var olan anasınıfları diğer öğrenciler ile aynı kat ve koridorları kullanmaktadırlar. Bu durum hem gürültünün hem sınıfa başka birilerinin girmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmanın bir diğer bulgusu dikkati dağılan çocukların göstermiş olduğu davranışlara ilişkin öğretmen görüşleridir. Bulgulara bakıldığında çocukların etkinliklere ilgisiz davranması, sorulara cevap vermemesi, etkinlik esnasında arkadaşlarına sataşması ve öğretmen tarafından verilen yönergelere kayıtsız kalması dikkati dağılan çocukların göstermiş olduğu davranışlardır. Bu durumun genel olarak; öğretmenlerin yönergelerine çocukların dönüt vermediği şeklinde ifade edildiği görülmüştür.

Sesin etkili kullanımı öğrencinin dikkatini toplamada büyük öneme sahiptir (Özyürek, 2007). Bu çalışmada da öğretmenlerin dikkati devam ettirmek için kullandıkları materyallere ilişkin görüşler içinde en fazla “*öğretmenin sesini kullanması*” dikkati devam ettirmek için ilk başvurduğu materyal olarak görülmektedir. Diğer bulgulara bakıldığında da “*kukla*”, “*ritim aletleri*” ve “*el çırpma*” en fazla öğretmenlerin ifade ettikleri yanıtlar olmuştur.

Öğretmenler çocukların dikkatinin en fazla dağıldığı etkinlik olarak “*Türkçe etkinliği*” ifade etmişlerdir. Diğer bulgulara bakıldığında da “*okuma yazmaya hazırlık etkinliği*”, “*sanat etkinliği*”, “*grup etkinliklerinde*”, “*bilim(fen ve matematik) etkinliklerinde*” ve “*oyun etkinliği*” öğretmenlerin ifade ettikleri yanıtlar olmuştur. Dikkati çekmek için en fazla zaman harcadıkları etkinlikler de de “*Türkçe etkinliği*” ve “*okuma yazmaya hazırlık etkinliği*”, öğretmenlerin ilk yanıtları olurken, “*sanat etkinliği*”, “*grup etkinliklerinde*”, “*bilim(fen ve matematik) etkinliklerinde*” ve “*oyun etkinliği*” öğretmenlerin bu soruya vermiş oldukları diğer yanıtlar olmuştur.

Araştırmanın son bulgusu dikkati çekmek veya devam ettirmek için günlük akış/etkinlik planı dışında başvurdukları yollara ilişkin öğretmen görüşleri olmuştur. Bunlar içinde en fazla “*Tekerlemeler*” yer almaktadır. Diğer bulgulara bakıldığında da “*bilmeceler*”, “*parmak oyunu*”, “*kukla*”, “*etkinliğe özel materyaller*” ve “*müzik*” öğretmenlerin ifade ettikleri yanıtlar olmuştur. Denizel-Güven ve Cevher (2005) yaptıkları çalışmada da okul öncesi öğretmenlerinin çocukları etkinliklere çekmek için tekerlemeler, şarkılar, bilmeceler ve kuklaları kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın sonuçlarına genel olarak bakıldığında; öğretmenlerin dikkat çekme ve dikkati sürdürmenin önemine ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenler dikkat çekme ve dikkati devam ettirmenin önünde engel olarak hem sınıf içi hem sınıf dışı engeller olduğunu göstermişlerdir. Dikkat çekme ve dikkati devam ettirmeye ilişkin kendi yöntemlerini geliştirdikleri görülmüştür. Türkçe Etkinliği ve Okuma yazmaya hazırlık Etkinliklerinde zorlandıkları belirlenmiştir.

Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda şu öneriler getirilebilir: Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf yönetimi becerilerini ayrıntılı şekilde ortaya çıkarılabilmelidir. Sınıf içi davranış problemleri önleyici çalışmalar yapılabilmelidir. Okul öncesi eğitim kurumlarının/sınıflarının daha uygun alanlarda olmasına önem verilmelidir. Okul öncesi öğretmenlerinin dikkat çekme ve

dikkati sürdürme becerilerine ilişkin eğitimler verilebilir, bu araştırma daha geniş bir çalışma grubuyla tekrar araştırıla bilinir. Okul öncesi öğretmen yetiştirme programlarına etkinliklerde dikkat çekme ve dikkati sürdürebilme ile ilgili dersler konular eklene bilinir. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle bu becerileri artırıla bilinir.

KAYNAKÇA

- Aydın, A. (1999). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara. Anı Yayıncılık
- Aydın, A. (2008). *Sınıf Yönetimi*, Ankara, Pagem Akademi.
- Baş, G. (2012). Gagne'nin öğretim etkinlikleri modelinin öğrencilerin akademik başarılarına ve İngilizce dersine yönelik tutumlarına etkileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 433-457,
- Celep, C. (2004). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*, Anı Yayıncılık, Şubat 2004
- Çağlar, A.(2009). *Sınıf öğretmenlerinin öğretimsel etkinliklerin yönetiminde dikkat çekme ve sürdürme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretme Sanatı*, Pagma yayıncılık, Temmuz, 2007
- Denizel-Güven, E. ve Cevher, F. N. (2005). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 18, ss.1–22.
- Ettrich, C. (1998). *Konzentrations-trainings- programm für kinder*: Göttingen: Vandenhoeck and Rubrecht.
- Güllü, E. (2012). *Çocuklarda Dikkat Eksikliği*. Hayat Yayınları. İstanbul
- Gözalan, E. (2013). *Oyun temelli dikkat eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının dikkat ve dil becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karaduman, D. (2004). *Dikkat toplama eğitim programının ilköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinin dikkat toplama düzeyi, benlik algısı ve başarı düzeylerin etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Ö. (1989). *Frostig görsel algılama eğitim programının anaokulu çocuklarının görsel algılama ve zihinsel gelişmelerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılbaş Ş., ve Köktaş V. (2007). “*Etkili Sınıf Yönetimi*”, Mart 2007, Çukurova Üniversitesi Basımevi
- Koçyiğit, S., Kayılı, G. ve Erbay, F. (2010). Montessori yönteminin beş-altı yaş çocuklarının dikkat toplama becerilerine etkisinin incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35(371), 16-21.
- Kolb, B., Windshaw, I.Q. (1996). *Attention, Imagery and Consconsciousness. In: Fundamentals of Human Neuropsychology*, W.H. Freeman and Company. New York. 4. Edition

- Kula, E. (2018). *Dikkat becerisi geliştirmeye dayalı programın dikkat eksikliği olan ilkokul öğrencileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya
- Merriam, S.B. (2015). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çeviri Editörü: Selahattin Turan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özyürek, M. (2007). *Olumlu Sınıf Yönetimi*, Ekim 2007, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Pişkin, A. (2015). *Dikkat toplama eğitimi programının ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin dikkat toplama becerilerinin gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kayseri
- Ratey, J. J. (2001). *A User's Guide to the Brain*. New York: Pantheon Books.
- Seçer, Z. ve Kaymak Özmen, S. (2015). Dikkat toplamayı geliştirici etkinliklerin içtepsel okul öncesi çocukların düşünme ve dikkat toplama becerilerine etkisi. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1803-1816.
- Temel, Z. F., Kurtulmuş, Z. ve Kaynak, K. B. (2016). Bilişsel gelişim eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının dikkat algı ve bellek gelişimlerine etkisi. *GEFAD / GUJGEF*, 36(1), 25-49.
- Yavuz, K. (2014). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların dikkat becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Yaycı, L. (2007). *İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinde Seçici ve Yoğunlaştırılmış Dikkat Becerilerini Geliştirmeye Dayalı Bir Programın Etkililiğinin Sınanması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Attention, in the most general sense, is "the focus of a mental activity" (Matlin 1989). Attention has many definitions and according to Ratey (2001), it is something more than recognizing a particular stimulant. According to Enns (1990), it is the process of gathering information from the physical and social environment and to Kolb and Winshaw; (1996) and Banich (1997), it is a function of the nervous system. According to Yaycı (2007), attention is the name given to an active and selective element in perception and to Güllü (2012), it is possible to keep the brain active for a long period of time-related to the work the mind is engaged in. According to Iraq and Karakas (2002), attention in the science of psychology is defined as directing one's receptors in a mental way to stimuli in his personal environment which he is aware of and can reach through his own sense organs.

Gagné (1985) developed an instructional model in accordance with the theory of information processing from learning theories and revealed that drawing attention is the first stage of applying this model in a class environment (Baş, 2012).

In other words, he pointed out that drawing attention is a prerequisite as a starting point for educational activities.

It is known that the skill of being able to maintain attention and attention have a great influence on all levels of education. It is known that in all levels of education, attention and the ability to maintain attention are of great importance. For this reason, it has been emphasized that it is necessary to give special attention to the development of attention-gathering ability starting from the pre-school period (Ettrich, 1998). When the preschool period is considered, for pre-school children, drawing and maintaining attention is becoming a more difficult and more important issue in terms of both age and brain development levels. The attention spans of the children in this period, while Konrad (1984) contemplates that children get 15 minutes attention on the activities (play, listening or artistic activities) given to them, Rapp (1982) points out that the attention span of 6-7 years old children is 10 minutes in his works on attention in children (Cited by Yavuz, 2014). It is highly important for pre-school teachers who are engaged in educational and training activities with the individuals with so low attention spans to draw attention and maintaining it. When the literature is examined, it has been determined that there is a lack of relevant research related to drawing attention and maintaining attention about the pre-school period and pre-school teachers.

This research was conducted in order to determine the behaviours of pre-school teachers which enable pre-school teachers to attract children's attention and maintain their attention while performing activities. This research was conducted to determine the variables that distracted children, how the teacher draws the child's attention, how they motivate the children, and how they maintain the general level of arousal.

The qualitative research method was chosen as a research model. In this study, where the qualitative research method was used, the case study pattern was taken into consideration. A situational study is a qualitative study in which a situation is investigated in depth (Yıldırım and Simşek, 2008).

36 preschool teachers working at kindergartens and nursery classes in elementary schools which are affiliated to Kütahya Provincial Directorate of National Education participated in the research. Research data were collected with semi-structured interview questions. The data were categorized by content analysis. According to research findings, pre-school teachers consider attention as the first condition of learning and point out that the forefront of the factors that distribute the attention of children are other friends, physiological needs and physical environments. When the findings of the teachers' attentions were examined, it was determined that the teachers used their voices and body language most frequently. Teachers stated that they tried to attract attention by using verbal and nonverbal stimuli. Turkish and preparation to read and write activities were shown to be activities in which the attention was mostly distracted. The fact that teachers did not design a plan in advance was seen as the most obvious problem related to attention and maintain attention.

In general terms, the results of the study have shown that teachers are highly aware of the importance of attracting attention and maintaining attention. As an obstacle, both in-class and out-of-class obstacles have been shown by teachers in attracting attention and maintaining attention. They have developed their own methods of attracting attention and maintaining attention. It has been identified that teachers had difficulties in Turkish activities and preparation to read and write activities.